

BOEKBESPREKING

Suid-Afrikaanse Argiefstukke: Nog drie belangrike publikasies.

Sedert in die laat veertigerjare besluit is tot die amptelike publikasie van bepaalde reekse dokumente wat in die Argiewe van die Unie, tans Republiek, van Suid-Afrika berus, het daar onder die hooftitel *Suid-Afrikaanse Argiefstukke* al 19 sodanige dele verskyn, ooreenkomstig die herkomsbeginsel ingedeel in die volgende 4 bepaalde reekse:

- a. *Transvaal*;
- b. *O.V.S.*;
- c. *Kaap* en
- d. *Natal*.

Laasgenoemde twee reekse bevat tot sover elkeen vyf dele, waarin onderskeidelik die *Resolusies van die Politieke Raad (1651—1719)* en die *Notule van die Natalse Volksraad (1838—1845)* met bylae (1 deel) en die *Records of the Natal Executive Council (1846—1859)* (4 dele) uitgegee is. Eersgenoemde twee reekse bevat, onderskeidelik, die *Volksraadsnotule van die Z.A.R. (1845—1867)* (6 dele) en van die *Republiek van die O.V.S. (1854—1858)* (3 dele), in albei gevalle met die betrokke bylae daarby. Dit is t.o.v. hierdie twee reekse wat daar nou, na 'n paar jaar se stilte, 'n welkome toevoeging gekom het deur die publikasie van

- a. deel 7 in die *Transvaal*-reeks, waardeur die *Volksraadsnotule* en bylae tot 1868 gevoer word, en
- b. deel 4 in die *O.V.S.*-reeks, bevattende die Republiek se *Volksraadsnotule* en bylae van 1859.

Benewens hierdie twee publikasies, het daar nog 'n derde verskyn, waarmee tegelyk 'n nuwe reeks aangevoer word, onder die titel *Belangrike Kaapse Dokumente*. Oor elkeen van die drie bundels wil ek graag iets sê, maar voor ek daarby kom wil ek net konstateer dat hierdie werk, wat deur die Publikasieafdeling van die Kantoor van die Direkteur van Argiewe behartig word, van so 'n groot belang is dat die waarde daarvan nie maklik beseft, wat staan nog oorskat, kan word nie. Dit is nie net die belangrikheid van die materiaal wat gepubliseer word, wat die aandag trek nie, maar ook die noukeurige, wetenskaplik hoogstaande en keurige wyse waarop die Hoof

van dié afdeling, dr. A. J. Bøeseke, en haar personeel, die publikasies aan ons besorg. Daarvoor verdien hulle ons hoogste dank.

- a. *S. A. Argiefstukke, Transvaal no. 7: Notule van die Volksraad van die Suid-Afrikaanse Republiek (met bylaes), deel VII: 1867—1868.* Kaapstad, 1966.

Hierdie bundel is versorg deur die Redakteur vir publikasies in die Transvaalse Argiefbewaarpark, mnr. D. C. Joubert, en bevat die Volksraadsnotule van 1867 en 1868 tesame met die *Inkomende stukke* aan die Volksraad in dieselfde tydperk. Stukke wat deur die Volksraad behandel is, maar wat nie in die Argief van die Sekretaris van die Volksraad berus nie, is, sover moontlik, in ander argiewe en in die *Staats Courant der Z.A.R.* (waarin sommige destyds gepubliseer is) opgespoor en ook hier afgedruk. Sodoende word die hele bundel vir die navorser en die belangstellende leser uiters waardevol en kan by die lees van die notule onmiddellik na die stukke wat daarin ter sprake kom, gerefereer word. Ongelukkig ontbreek sommige van hierdie stukke nog, maar gelukkig is dit nie baie nie. Mens kan alleen maar hoop dat sodanige dokumente, ook dié wat in die geval van vorige publikasies ontbreek, tog nog opgespoor sal word.

Die werk is op sodanige wyse versorg dat die leser en student sy weg baie maklik daarin kan vind. Dit begin met 'n baie heldere inhoudsopgawe, wat veral t.o.v. die bylae 'n kort beskrywing van die aard en inhoud van die betrokke bron bevat, tesame met 'n aanduiding van die datum waarop dit behandel is en die nommer van die artikel van die notule waarin dit vermeld word. Daarby is op dieselfde wyse 'n lys bygevoeg van die 40 bylaes wat in die notule vermeld, maar nie teruggevind kan word nie. 'n Gepaste verduidelikende en informatiewe inleiding voer die leser na die volksraadsnotule en bylaes, ten opsigte waarvan alle nodige opheldering en verwysings in voetnote gegee word. Die werk word afgesluit met drie besonder uitgebreide registers, een van persoonsname en een elk van plekname en sake.

Dit is eintlik nie moontlik om in die geval van 'n bronnepublikasie van hierdie aard 'n aanduiding van die inhoud te gee

nie, omdat so 'n notule maar net 'n snit uit 'n breë verhaal verteenwoordig en op sigself somtyds maar taamlik oninteressant kan wees. As daar tog sekere sake uitgesonder moet word, bevat hierdie notule gegewens oor die gespanne toestand in die Soutpansbergse distrik a.g.v. die optrede van vyandiggesinde Bantoestamme, die wanbestuur van geldelike sake deur die destydse Tesourier-generaal en sy skorsing, die ongesonde finansiële toestand van die Republiek, die bedanking van pres. Pretorius in 1867 i.v.m. die uitgee van meer geldnote as wat deur die Volksraad gemagtig was en die terugtrekking van sy bedanking, die onderhandelinge tussen die Z.A.R. en A. McCorkindale i.v.m. 'n seehawe vir die Republiek, die grensgeskil tussen die Z.A.R. en die O.V.S., ensovoorts.

b. S.A. *Argiefstukke, Oranje-Vrystaat no. 4: Notule van die Volksraad van die Oranje-Vrystaat (met bylaes), deel IV (1859)*. Kaapstad, 1965.

Die versorger van dié publikasie is mnr. P. F. van der Schyff, destyds redakteur van publikasies in die Vrystaatse Argiefbewaarplek. Aangesien die versorging ooreenkomstig dieselfde beginsels en volgens dieselfde metodes gedoen is as die een wat pas bespreek is, geld wat hierbo van die Transvaalse publikasie gesê is ewe goed en in dieselfde mate van hierdie een. Mnr. Van der Schyff moet gelukkigewens word met die wyse waarop hy hom van sy taak gekwyt het.

Hoewel hierdie bundel ook maar net deel van 'n hele reeks is en slegs die Vrystaatse *Volksraadsnotule* van 'n enkele jaar bevat, is dit egter ook veral in dié opsig 'n belangrike publikasie dat dit handel oor die jaar waarin die tweede staatspresident van die O.V.S. uit sy amp bedank het en 'n jaar wat tegelykertyd die afsluiting van die eerste vyf jaar van die bestaan van dié Republiek was. Die jaar 1859 was, soos die vorige een, 'n spanningsvolle tyd in die geskiedenis van die jong staat, en die notule van die Volksraad met die betrokke bylaes werp interessante en duidelike lig op die groot vraagstukke van die dag. Daaronder moet in die eerste plek die dreigende Basoetogevaar genoem word, wat sulke gespanne verhoudinge veroorsaak het dat dit in 1858 op 'n gewapende botsing uitgeloop het, met teëspoedige resultate vir die O.V.S. Dit was 'n

vraagstuk wat in 'n groot mate tot die bedanking van pres. Boshof, vroeg in 1859, bygedra het. 'n Ander vraagstuk wat in 1859 ook baie aandag geniet het, was dié van 'n moontlike federasie van die O.V.S. met die Kaapkolonie, waaroor die Volksraad hom aan die einde van 1858 gunstig uitgespreek het, en dié van 'n moontlike vereniging van die O.V.S. en die Z.A.R. — die groot ideaal van pres. M. W. Pretorius van die Z.A.R., wat homself, na die bedanking van Boshof ook vir die O.V.S.-presidentskap verkiesbaar gestel het omdat hy daarin die geleentheid gesien het om dié ideaal te verwesenlik. Gedurende 1859 is ook belangrike besluite geneem tot verbetering van die geregshowe, die bou van regeringskantore en 'n nuwe presidentswoning, en die reëling van onderwysaangeleenthede.

Mag die hoop op 'n spoedige verskyning van die volgende dele in dié reeks nie beskaam word nie!

c. *S.A. Argiefstukke, Belangrike Kaapse dokumente, deel I: Memoriën en Instructiën, 1657—1699.* Kaapstad, 1966.

Soos aan die begin van hierdie bespreking gemeld, lui hierdie werk 'n nuwe reeks van Argiefpublikasies in. Die dokumente wat daarin gepubliseer word is afgeskryf, toegelig en persklaar gemaak deur die Hoof van die Publikasie-afdeling, dr. A. J. Bøeseken self. Dit is op so 'n netjiese en deeglike wyse gedoen dat sy inderdaad daarmee die voorbeeld stel van hoe so 'n taak uitgevoer moet word.

Die dokumente wat in dié werk afgedruk is, is van die oudste stukke i.v.m. die geskiedenis van ons land. Die eerste een is gedateer 16 April 1657, nl. die Instruksie van kommissaris Rijckloff van Goens aan kommandeur Jan van Riebeeck. Genoemde stukke bestaan uit: rapporte en memories van die verskillende Kommissarisse van die Kompanjie, wat die Kaap gedurende die 17e eeu besoek het (w.o. Joan Cunaeus, Pieter Sterthemius, Andries Frisius, Huijbert de Lairesse, Herman Klencke van Odessen, Dirk Steur, Isbrand Goske, Hendrik Adriaan van Rheede, Daniel Heins, ens.) aan die betrokke kommandeurs; memories wat deur Kaapse gesagvoerders (Van Riebeeck, Zacharias Wagenaer, goewerneur Isbrand Goske) vir hulle opvolgers opgestel is; reglemente deur die Kaapse gesagvoerders vir hulle amptenare opgestel, ensovoorts.

Besondere vermelding moet gemaak word van die besonder deeglike en volledige inleiding tot die werk, wat op sigself 'n belangrike en diepgaande stukkie navorsingswerk verteenwoordig. Deeglikheid en omvattende ondersoekwerk kenmerk ook die talryke verduidelikende voetnote by die teks van die dokumente.

Aan die einde van die werk is 'n verklarende woordelys aangebring waarin die betekenis aangegee word van 'n groot aantal Nederlandse woorde, wat in die teks voorkom en wat vir die moderne Afrikaanse leser taamlik onbekend is, indien nie heeltemal nie. Dit word gevolg deur 'n indrukwekkende algemene register.

Die verskyning van hierdie werk sal allerweë deur historici, geskiedenisdosente en alle belangstellers in die geskiedenis verwelkom word, omdat dit in hoë mate nuwe kennis van en insig in die geskiedenis van die eerste 50 jaar van die volksplanting aan die Kaap bring. Nuwe kennis lei ook altyd tot hernude belangstelling, en ook dit sal verwelkom word, omdat die neiging bestaan om die ou Kaapse geskiedenis so 'n bietjie links te laat lê.

Hierdie eerste deel *Belangrike Kaapse dokumente* het 'n mens nuuskierig gemaak vir wat daarop gaan volg. Daarom is dit die vurige hoop dat dr. Bøeseke en haar personeel in hulle groot en belangrike arbeid voorspoed mag ondervind sodat publikasie in hierdie, maar ook in die ander reekse, bespoedig sal kan word. Dit sal nie net navorsing stimuleer en vergemaklik nie, maar ook die onderrig van geskiedenis ten goede kom.

Al hierdie werke is by die Staatsdrukker, Pretoria, verkrygbaar.

J. S. du Plessis.

P.U. vir C.H.O.

R. C. H. Lenski: *The Sermon, its homiletical construction*. Baker Book House Company, Grand Rapids, Michigan. 1968. Prys onvermeld.

Hierdie werk is 'n herdruk van die oorspronklike wat in 1927 verskyn het. Die outeur was predikant in verskeie gemeentes van die Amerikaanse Lutherse Kerk voordat hy professor

geword het, eers in Tale en Teologie en later in Dogmatiek en N.T. Eksegese. Hy het o.a. ook 'n volledige *Commentary of the N.T.* die lig laat sien.

The Sermon handel uitvoerig oor al die onderafdelings van die preek. Wetenskaplike beginsels word op 'n populêre en maklik verstaanbare wyse bespreek. Heelwat voorbeelde van verskillende soorte preke en hul inkleding word gegee. Moontlike valstrikke waarin die prediker kan beland, word voorgehou.

Oor die algemeen is dit 'n gesonde stuk wat ook deur die Gereformeerde prediker met veel vrug gelees kan word. Veral vir beginners kan dit 'n soort van „do it yourself” boek wees. Wat verblydend voordoen, is dat die boek, in teenstelling met soveel andere op hierdie gebied, deurgaans die klem lê op Skrif-uitleg en Skrifprediking. In die opsig sal ook die ervare prediker dit 'n stimulerende opfrissing vind. Uit die aard van die saak word so goed as niks oor leerstellige prediking gesê nie, en hier en daar kan psigologiese norme wat aangelê word, as verouderd beskou word.

Daar is min werke wat die homiletiese verwerking van die preek in soveel besonderhede behandel. Vir die teologiese student veral kan dit waardevol wees. Hulp in die moeilike taak van prediking word verwelkom en as sodanig word hierdie werk met vrymoedigheid aanbeveel.

Ds. P. J. Jordaan.